

III.

Om

Falke og Falke = Jagt.

III

III

III

Ut Nordens første Indbyggere Næringsvei har fornemmelig været Jagt og Fiskerie, behøves ikke her at gorgiores, da Beoviset ligger for Dine udi alle gamle Esterrætninger. Om deres Tilstand just ikke har været saa usel som Tacitus beskriver Finnernes: *Securi adversus Homines, securi adversus Deos*; nemlig deres Tilstand saaledes, at den ikke dem kunde misundes af andre, og i Henseende til Guderne, at den ikke kunde blive værre; saa kan man med nogen Foie sige om de Første som om de Sidste, at deres eneste Haab bestod i deres Pile. En tom Mave og Omforg for Livets Ophold ere treffelige Læremestere. Næsten alle deres Sindskræfter bleve anspændte til Vaastund at fange de vilde Dyr og Fiske; man finder og mange artige Konster udi deres Veideverk, saavel paa Vandet som paa Landet, med Gildring, Snarer, Stokker, Selskud, Bipper, Uloekuler, paa Braadden, paa Spor i Sneen, paa Leeg og med Jagthunde. Iblant andet fortæner den Norske Uloekulose at anmerkes, og veed ikke om den andensteds er i Brug.

Underlig skulde det være, om de ikke ligesaa have vidst at betiene sig af Noosugle, som de idelig vare omgivne med, og som oftest bortsnappede Biltet fra dem, og som man finder fra de ældste Tider af har været fangede og afhandede. Hvor let maatte det ikke kunde indfalder dem at tømme og afrette dem til Jagt, ligesom man paa nogle Steder har vidst at betiene sig af Odderen og vilje Soesugle til at fiske.

Juid.

Imidlertid bliver det dog et Spørgsmaal, om de og i de ældre Tider har vidst af Høge- og Falke-Jagt at betiene sig, som fra lang Tid af har været Fyrsters, Prindsers og store Herrers ypperste Forlystelse. Vel haver Ola. Magnus in Histor. gent. Septent. en heel Deel om de Norske Novsugle, Høge og Falke, og hvortledes dermed skal omgaaes, men det synes, han her som andensteds, har snarere udfrevet fremmede Auctorer, end egentlig det som angik vort Norden. Auctor til Speculum Regale, som skal have levet enten i det 12te eller 13de Seculo (a), synes at tilkiendegive, at Falke-Jagt i hans Tid ikke har været brugt her i Landet men vel andensteds. Stephanius i hans Annotationer til Sax. Grammat. paa et Sted, hvor han havde Anledning, taler intet derom uden i Almindelighed; og det synes at den berømte Antiquarius Doctor Ole Worm i sine Forklaringer over visse Monumenta, ei heller, har gjort sig nogen Betænkning herom. Hvad som ellers har anlediget mig til denne Materie er, hvad en beskeden og oplyst Rejsende anmerker iblant andet, da han i Begyndelsen af dette Aarhundrede opholdt sig i Kiøbenhavn, nemlig at han med andre besøgte Kongens Falkenerer, som var en Engelsmand, og var den første, som havde indbragt dette Slags Jagt i Danmark. Paa en vis Maade kan dette have sin Rigtighed; nemlig at det har været efterladt for en Tid og da paa ny kommet i Brug.

Büffon

- (a) Herr Conferentsraad Krüchsen har paa saa mange meget rimelige Formodninger vist dette Skrifts Værdi frem for Kong Magni Lagebætter, og hans Fader Kong Haagen Haagensens Tider, at dertil næsten intet kunde tillegges; jeg vil allene erindre dette: at da Auctor pag. 253 anfører Tegngield 40 Mark; da Kong Haagen Haagensen nedfattede Tegngield til en tredie Deel mindre, nemlig til 8 Ortuger og 13 Mark Sølv, men blev dog ikke almindelig efterkommet førend i Kong Magni Tider.

Buffon (a), i det han handler om de Norske og Islandſke Falke, ſiger: at Kongen af Danmark deraf begaver fremmede Hoffer, efterſom Falke-Jagten aldeles ikke er i Brug i Danmark eller de andre nordlige Riger. Naſten paa ſamme Maade udlader ſig Herr Francheville (b). Af dette og forommeldte maatte man tvivle paa, at denne Konſt at tømme og afrette diſſe Fugle har været bekiendt her i Norden, hvorfra det bedste Slags kommer, og hos Fremmede er i ſaa ſtor Pris. Til at beſtride dette, eller at viſe anderledes, maatte maaskee anſees ſom et ubenydeligt og unyttigt Arbejde, og af ſamme Slags, hvorom Poeten udlader ſig:

Turpe eſt difficiles habere nugas

Et ſtultus labor eſt ineptiarum.

Men da ſtore Mænd ikke har undſeet ſig baade at beſkrive Falke-Jagten, og Maaden at tømme, føde og afrette diſſe Fugle, og det i ſig ſelv afgiver en naturlig Gave til Konſters Naafund, og tillige har Sted i vore Forfædres Sæder, Skikke og Forlyſteſſer, har jeg anſeet en ledig Time ikke at være ſpildt i at underſøge dette. Beſvidende, at tildeels det juſt ikke er ubekiendt for dem, ſom har nogen Kundſkab om vore ældre Tiders Skikke og Brug. Falke og Høge har fra de ældſte Tider af været regnet iblant de kiereſte Ting hos Nordens Indbyggere, og med andre Ctenobier ikke maatte ſkilles fra ſin Eiermand, naar han døde, men begraveſ med ham; Eigill og Osmund Saga pag. 34, med flere Exempler. Udgiveren Alanus anfører: Samme Skik ſkal og have været i Brug hos de gamle Preuſſer, ſom og Bartholin de antiqvit. Daniae, pag. 569. Vitmarus Merſeburgensis annot. Libr. 1. pag. 12, om det

K. Norske V. S. Skrifter II. B. ſtore

(a) Histoire Naturelle.

(b) Histoire de l'Academ. de ſcienc. de Berlin.

store Offer til Veire, hvor saa mange Mennesker, Heste, Hunde og Haner, som de gave isteden for Høge, hvilket Offer de troede at behage Gudene. Merkelig at Hanerne maatte isteden for Høge, enten fordi de ikke altid kunde fremskaffe saa mange, eller svarere de vilde ikke undvære dem til deres Jagt. Man finder og Høge eller Falke udgravede paa Runesteene. Dykmans Anmærkninger om saadanne Steene pag. 84. (a), og Worm Monument. Dan pag. 485, nr. 474, hvor forestilles et Alterklæde, indviklet med adskillige Figurer og Billeder, som foreskandtes udi et Capel paa Gaarden Bildens Grund udi Grans Præstegield paa Sadeland, som tiensynlig forestiller en af de gamle store Hofdinger til Hest med sit Spyd, et Dyr, en Fisker med Svare, Bue, Giske, en Jæger med Høge og Hund, som alt fremstiller denne Hofdings fornemmeste Forystelser, og deriblandt Falke-Jagten, svarere end som et Emblem til at betyde Krigskonster, vick Sagar om Ingvar Vidfærne, udgivet af N. N. Brokman pag. 209, en i lige saadan Runesteen. Saxo Graman. Libr. VIII. om Broders Høge og Hund, at den første pillede Fiarene af sig, og den sidste hylæde over hans stammelige Dod. I Ulf's Saga hos Björner Cap. 12, tales og om samme Konges Høge. Et mere merkeligt Sted findes ibick i Kollfs Arakes Saga Cap. 40, nemlig da Hrolf besøgte Kong Udell i Upsal med sine Kiemper, som alle vare prydede og hørlig udrustede; enhver havde sin Høge paa sine Apter, som de den Tid holdt for en stor Verdelse. Kong Hrolf bar den Høge, som kaldes Habroel (Hart). Kunde man ikke ansee dem alle som Falconerere, da i fordam Tid baade Konger og Hofdinger selv anførte denne Jagt. Jagten har altid været de Nordiske Kongers høieste Forystelse. Deraf fik en af de Norske Konger

(a) Dykman i historiske Anmærkninger svarer endest Runesteener i Sverige. Holm-

Konger det Tilnavn af Veide-Kong, *Heimskringla* pag. 53. De Norske Høge og Falke har bestandig været i stor Bered, baade hos Indbyggerne selv og hos Fremmede, deraf saa mange Steder faaet sit Navn, som Hauke-Fjeld, Haukelie, Haukerassen, Hauke-Ben, og formodentlig at disse Fugle der ere blevene fangede.

Den Tid Harald Gormsen var bleven Norge-mægtig, og havde indsat Haagen Jarl derover som hans Statholder, betalte han et Aar intet andet i Skat end allene 50 Høge, derfor pleiede Harald at kalde Norge sin Haukei (Høge-De), hvorom Sigvald Jarl siger:

Harallds vardar þu hiorvi

Heyckeii æ lifva oc deya. *Heimskr.* pag. 220. & *Oluf*

Tryggesson Saga pag. 210.

Jøslenderne, isteden for at underkaste sig Kong Ole Haraaldsen, tilbød for at beholde hans Venkskab, at vilde give ham Foræringer, og deriblant Høge eller Falke, saaledes som paa andre Steder har været ydet disse Fugle enten som i Skat, Afgift eller som en Kiendelse. De gamle Love give os den bedste Oplysning om Forsædrenes Skikke, Sædvaner og Næringsmidler, og neppe troer jeg noget andet Riges Love statuere saa meget om Jagt, og alle Slags Veideverk, saavel paa Landet som i Vandet, som vore baade gamle og nye Norske Love. Et Beviis, at det har været Folkets fornemste Næringsvei og tillige Forlystelse.

Allerede i Kong Haagen Udelsteins Lov pag. 93: at om nogen tager Høge bunden i Redet, da er han Eys derfor, om han havde lyst det for Bidner, at han havde bundet Høgen. Næsten det samme i Kong Haagens Froske-Lingslov pag. 193. I Magni Lagebætters Tid bleve disse Fugle næsten anseete som et Regale, da Kongen havde første Rieb, og at Kongen maae lade fange Falke i hver Mand's Mark i

Norge, — og om anden tager dem, at bøde Landnam pag. 162. Samme Konge maatte og tilstaae Erkebiskoppen at fiske Aves gero-falcones, griseos & auktures, ligesom hans Formænd. *Pontopp. Annales Eccles. Danic. Tom. 1. pag. 741.* I det gamle Sprog hedder det: Sva játadi hann oe at lofat se erkibiskupi oe hans epitr komandi at kaupa fugla geirfálka hvala oe gafa hauka, sva fem hingal til hefir gaymt verit af hans formönnum. Heraf at Erkebiskoppen med hans Formand næsten lige Rettig-heder med Kongerne. Bemærkeligt at vor endnu i Kraft værende Lov har beholdt dette Stykke om Falke og Høge, endskönt det næsten er kom-met af Brug, paa den Maade at tage disse Fugle, da derimod nu allene fremmede Falkesængere aarlig indfinde sig, som paa de hole og vidt-strakte Fielde med Garn fange dem. Dannemark er nok ikke de rette Falkes Tilholdssted, ikke desto mindre finder man en Anstalt fra Chri-stian III. i Aarene 1549 og 1550 til Mogens Gyldenstjerne om hvilke Falke, som fremmede Falkesængere fangede i hans Lehn, (Malms-huus Lehn) ikke maae drage af Riget, forend Kongen havde fiske nogle deraf, og at saa mange gier Falke som der fangendes vorder, deraf at sælge Kongen hver tredie, for Stykket at give 6 Daler, og andre Fugle og Falke skulde de sælge for halvdelen saa meget, og tillige udgive til Kronen hvis de bor i Falkelæie, og at ingen maae fange Falke uden de som har Kongens Brev. Danske Magazin 6. Bind pag. 218. Alt dette Foregaaende kunde man sige endnu ikke beviste tilfulde, at Falkes-jagt har været i Brug i disse Riger.

Herved maae erindres, at vore gamle Sagar og Historier har næsten intet andet at bestille med end Helte-Giærninger, Krige og Krigs-tøge, og er allene incidenter at der rores ved andre Ting, og som oftest forbigaaes Ting, som vare almindelige; men man fattes dog ikke desto mindre Bevist paa denne Konstes Ovelse hos Forsædrene. Til Bevist
derom,

derom, som da Gottfried, Gorricus eller Godefribus, en af de første Underkonger i det Slesvigske, i det 8de eller først i det 9de Seculo, som førte Krig med Keiser Carl den Store, og angreb Friisland, og vilde bemægtige sig Keiserens Residentz Aachen. Men i denne Krig, da han forlystede sig med Falke-Jagten, blev han foræderlig taget af Dage af en af sine egne Stridsmænd; vid. Annal. Francor. & Egenbards in Vita Caroli Magni apud. Gramm. in Meursium, pag. 91. Rolfs og Gottriks Saga pag. 1 & 2. Udi Riempeviserne den LXIX. om Torkild, som vider ud at bede Dyr med Hund og Hog; om Kong Gautref i Gautland, som efter sin Dronnings Død fornoiede sig med at sidde paa hendes Hoi, og der afrettede sine Hoge. Professor Schyningss Norske Historie 1. Deel pag. 458. og især til Heimskringla om Olof Erichsen i Sverrig, som saa ofte ellers er anført, nemlig at denne Konge reed ud med sine Hoge og Hunde, og derved fangede 5 Orrer (Orhons) hvilket vel ikke havde blevet anført, hvis det ikke havde givet Anledning til den paafølgende Samtale mellem ham og hans Datter, betreffende Ole Haraldsen den Norske Konge. Og at denne Forlystelse endog i meget senere Tider har været i Brug, lærer man af Kong Hagen Hagensens Historie, da hans Son den unge Kong Hagen sendte sine Mænd til Kongen af Castilien i Spanien med nogle Falke og andre Ting, som der vare seldsomet og afholdne. Og strax efter hvorleds den unge Konge Hagen, da han drog ud til Kongelle, og tovede der nogen Tid. Han reed gjerne ud med sin Hog og Hunde at forlyste sig, eller som det hedder i det gamle Sprog: Ok skemti ser vid Haukum ok hundum. Han blev strax derefter syg og døde (a).

H 3

Hans

(a) Var denne Jagt-Aarsag til hans Afgang, saa var han ikke den eneste af den Stand; thi dette Slags Jagt skal og have befordret den mærkværdige Prindsesses Caroli Audacis Datters Død, som tilbragte det Østerrigske Huis den importante Burgundiske Arvdel.

Hans Fader holdt stort Venfkab med Keiser Friderik. De sendte ofte Bud til hverandre med store Gaver og Skienk, hvoriblant upaarviolelig og haver været Falke. Da jeg tilforn har erindret, at Auctor til Speculum Regale synes ikke tilkiendegive, at Falke-Jagt i hans Tid har været i Brug her i Landet, og dette næsten ved samme Tider, eller noget derefter vises anderledes, veed jeg ikke, om samme Auctor med Tid har gaaet det forbi af Aarsag, at det ikke var efter hans Sind, eller det ikke været brugt hvor han boede eller Nordenfielde; thi maaskee saadan Falke-Jagt ikke vel kan øves uden paa flette eller mere jævnt Land, og ikke saavel iblant Bierge og Klipper.

Overalt saa er Falke-Jagten allene for store Herrer og Hofdingere, allene til Forlystelse mere end anden Jagt, derfor ei heller saa almindelig.

I vore ældste Norske og Islandiske Skrifter, saavidt jeg erindrer mig, forekommer ikke det Navn Falk, men Hauk-Hog, ligesom Habich, Habicht hos de Tydske, og er vel et og samme Ord, i det mindste af Oprindelse, og er et generisk Navn. Ellers forekommer i det Islandiske det Ord Vale, Valir. Islandiske Lov Landsl. Valken, Cap. LVII. Vale alla. Elpur &c. & Cap. LVIII. Kongur maa lata veida Vale, er madur tekur Falka. I Speculum Regale om Grønland. Valur er þar mikil oc Margar i þui landi, sa er i audrum londum. Þætti mikil gersemi þar ero þær haukar, er valir heita huitir at lit. Men dette Ord findes og i den gamle Norske Lov. Af hauka alla oc vale alla &c., og synes at Vale har været et eget Slags af Høge, formodentlig som man siden har betegnet med det Ord Falk, og maaskee ikke urimeligt, at det sidste herstammer af det første, da V og F ofte vmskiftes med hinanden. Det er først i de senere Tider man har bestemt Forskiellen paa Falke og Høge; de Franske skal ikke have noget Ord som in genere udmerker en Høge.

I det forovnmeldte Instrument mellem Kong Magnus Lagebætter og Erkebiskoppen forekommer Gero-falco Geir-Falk, Griseos-guala, som synes at betyde Graa-Falken, Anstures-gala hawka, maaskee vor almindelige store Høg, eller Høns-Høg. Horkange dette Navn af Geir-Falk har været i Brug her i Norden, er mig ubekendt. Er det ældre end det Latinske Gero-falco, om hvis Oprindelse ere saa adskillige Meninger, kunne man næsten falde paa den Tanke, at det sidste kommer af det første; da Geir betyder Stridbar, og denne Falk den fornemteste og dyrebareste af alle, og tillige den skidbareste. Endskiont mange ikke har vidst, hvilke af dette Slags Høvsugle egentlig tilkom det Navn af Geir-Falken, og endnu er man ikke enig om Bemærkelsen. I det forovnmeldte Brev til Kong Christian III. til Nogens Gyldenstjerne nævnes Geir-Falks, som jeg slutter, maatte fanges i Skaane og deromkring. Da man næsten bør tvivle, at dette Slags foresindes paa de Steder. Den korte Beskrivelse Linnæus i Fauna Svecica & Systema Naturæ giver over Gyro-falco, synes ikke at stemme med andres, især med Buffons, iblant andet den Forskiel af gule og blaae Been, og at den sielden opholder sig i Sverrig, selvsagt endnu mindre i Skaane, at den efterseer Dyrerne, men bliver vel dog ikke uden den rette Due-Falk eller den almindelige Falk, som er ikke meget større end en Due, næsten som en Høne.

Sylvester Giraldus, som levede i det 12te Aarhundrede, har adskilligt om denne Geir-Falk, og rigtig anmærker, at Hunnen er baade større og mere glubende end Hannen, hvorved han faaer Anledning at Kierpe sin Ven mod Vindeskionnet, og mangler ikke at besørge sin Sag med bibelske Sprog, og allerede i sin Tid skriver om de Islandske Falkes Størrelse, som paa den Tid bleve indbragte ligesom de Norske Falke. Den patriotiske Nidkerhed ved en egen Fortællelse om Kong

Gen

Henrichs Falke-Jagt i Wallis, henfører ham dog at vise de Walliske Falkes Fortrin for de Norske. Saaledes som Geir-Falken beskrives af adskillige Auctores, synes den at være af bemærkelig Størrelse fremfor andre.

Albertus Magnus, major est Asture & minor Aquila, og baade Willughby og Ray, at den er næsten saa stor som en Dren. Jul. Scaliger, som siges at have været en erfaren Falconerer, siger selv at have seet en saadan Geir-Falk tilhørende Kong Henrich af Navarra, at slaae Buzzard, trende Bildgiæs, adskillige Høge, en Crane og en Svane. Buffon, som maaskee den bedste Kiender, siger dens Størrelse at være i det mindste saa stor som l'autour, egentlig vor almindelige Høns-Hog. Og troer den af Parelis i de Trundhiemske Selskabs-Skrifter beskrevne graae Falk, bliver en Geir-Falk, da dens Bægt og Størrelse noget nær svarer imod Høns-Høgens. For at ligne dem mod hinanden, lod jeg den sidste veie og maale. Dens Bægt var omtrent $2\frac{1}{2}$ W. dens Længde fra Næbbet til det yderste af Stiersten 1 Fod 10 Tommer, dens Flugt, eller fra det yderste af den ene Vinge til den anden 3 Fod 6 Tommer. Bægten kan blive forskiellig, ligesom begge er fiedrig, mere eller mindre.

Endskient Høns-Høgen er almindelig bekiendt, vil jeg dog tilføie nogle Omstændigheder om ham. Han stæler sig ofte paa Duerne, og bemestrer sig dem, førend de komme i Flugten, men siden bliver det ham vanskeligt. Paa Jagten forfølger han baade Haren og Hundene, og slaaer endog efter de sidste; den første boertsnapper han ofte fra Jægerne, og man har og taget fra ham igien som og Orsfugle, som han piller faarene, at en Kokkepige ikke skulde giøre det bedre, førend han æder dem, nemlig naar han faaer Tid. Jeg har ofte fanget ham i Høgebuur og Hest, 2 à 3 paa eengang. Det bemærkeligste han ikke blunede med

Dinene,

Dinene, naar man saa got som satte ham en Stang eller lang Riep paa Diet, og aldrig fornam han drak af det Vand, man satte til ham, hvilket Aristoteles allerede i sin Tid haver anmerket.

Thom. Brown forsikrer det han i tvende Aar fødte en Dren med Katte og Katteunger, Hvalpe og Rotter, uden at nyde en Draabe Vand. Monne dette ikke foraarsage deres store Graadighed? Dog beretter Buffon, at det skeerielden, men dog har erfaret at de drikke.

Det synes ellers at man fordum her i Landet ikke har vidst at fange Falke og Hoge uden imedens de vare unge og i Nebene, deraf deres Navne: Nidularii vel Nidarii, og flere andre Navne, men tviligt, disse ikke af den Fryghed og Færdighed som de der blive fangne voksne. Og saaledes fanges de nu omstunder paa de ode og hoiie Fjeld aartlig af fremmede Falkesangere fra Tydskland.

Endskiont de Islandske Falke ere meest begierlige, forsikrer dog Buffon, at de Norske ere baade mere muntre og lærvillige. Samme Auctor troer endog, at den største af alle Rovfugle Condor eller Cuntur skulde findes i Lapland, efter Regnard, Marinieres og Ole Magnussens Beretning, hvorom man dog har Marsag at tvivle. Den sidste siger, at Geir-Falken er saa stærk, at han borsiferer Ornen, men denne Auctor staaer ikke til troende, og her aabenbare tillegger Geir-Falken en Storrelse og Styrke, den ikke tilkommer, og ikke tviligt, at nogen anden Rovfugl findes her i Norden, som skulde kunne overvinde nogen af Ornes Slaget. Imidlertid var det at ønske, at de, som har Leilighed dertil, vilde Tid efter anden give os en Beskrivelse paa de Norske Rovfugle med deres Skillesmærke, Natur og andre Omstændigheder.

Næsten skulde jeg troe, at Linnæi Gyrofalco er ikke anden end som hans Falco montanus eller Gentilis, af nogen Forandring af Farve. Buffon vil ikke, at Gentilis betyder noget egentligt Slags Falke, men

R. Norske V. S. Skrifter II. B. 3 er

er allene et Tillægsord, for at betyde en velkabt og vel afrettet Falk.

De, som ikke har Leilighed at see Reigerbeite, mindre Eone at ansille den, da denne Jagt er allene for Prindsler og store Herrer; (Man beretter, at en saadan Jagt ved det Keiserlige Hof, for een gang allene medtager en 3000 Keiserlig Gylden); de kan maaskee besku en livagtig Ufbildning derpaa ind Duen Falken og en vel flyvende Due. Et Syn altvindeligt, men vist værd at ansee, og hvortil den sidste kan indgaae den forstes Eftersættelse, at see dem begge i en Cirkel stige i Luften, og at Falken ofte bruger List, ligesom han vilde forlade sit foresatte Nov, for at lokke Duen ned igien, og om fæer, begynder nye Togter, og saaledes efter nogle Gange glorte forgievns Angreb, da Duen naaer en saadan Hoide, at man ei mere kan skielne den, at see dem begge som en Lynild fra det høieste lodret at nedkaste sig med Slag i Slag, indtil Duen finder Leilighed at kaste sig under et Skjul, som ofte hænder. Lyst og Frygt at omveple med hinanden, om enten den uskyldige Fugl skal blive et Nov, eller undgaae sin graadige Fiende; har man Uarsag at forundre sig over Falkens naturlige Behandighed, har man ikke mindre over Duens stærke Flugt, og maae allene som oftest tabe, fordi den ei kan holde saalænge ud.

Foruden den Anledning mig er given til denne Sags Undersøgelse af forbeneldte Reifende (a), de andre anførte Auctorer, ere mig nogle flere andre Steder forekomne, hvorved kunne foresalde det Sporsmaal, om endog ikke Falke Jagten er bragt fra Norden til de sydlige og vestlige Riger, og først opfundet der, forend den blev bekiendt hos de sidste.

Udskillige Lærde paastaae, at Falke Jagten neppe har været i Brug hos Grækerne og Romerne, og at man intet Spor finder dertil i de Græske

(a) vid. Tillægget.

Græffe og Latinske Auctores, at Julius Firmicus, som levede i Constantii, en Son af Constantinus den Store, hans Tider, er den første, som har skrevet noget omstændelig om denne Konst, (a) næsten ved samme Tider, eller noget tilforn begynder Frankerne at blive bekiendte, som de fleste holde for et tydsk Folkelag, men udvandret fra vort Norden, i det mindste nærgrændsende eller beslagtede med de Nordiske Folk, om ikke virkelig fra Dannemark, og begrebet under det almindelige Navn af Normæner, og foruden Leibnitz og adskillige andre har Herr Justiceraad Schönning ligeledes pag. 182. gotgiort: Frankernes Sæder og Skikke og Næringsmidler synes næsten de samme som de Norske: Mezerai, at de havde meget tilfælles med Schyterne, nemlig at bruge Buer og Pile, at oye Falke-Jagt: at have adskillige Anførere pag. 26. Saaledes finder man baade i Saliske, de gamle Tydske og Longobardiske Love adskilligt statueret i Henseende til Høge eller Falke.

De saliske Love har allene Hensigt til disse fremmede Folkes Skikke og Sæder, som allene levede af Jagt og Fiskerie, og der Roy de bemægtigede sig fra deres Fiender, deres fornemste Indhold, ikke uden om Forbrydelser, som, Vold, Mord, Nederlag og Antastelser &c. og om Bøder og Forsoning, næsten ligesom de Nordiske, som alt viser en meget stor Overeensstemmelse.

Ved de mange Omkøstelser, som skeede i Engelland, da saa adskillige Folkelag bemestrede sig Landet, der tillige indbragte nye Tungemaal, Sæder og Skikke, tillige med nye Love, troes almindelig, at de Danske og Norske især indbragte Jagten og hvad dertil hører, mueligens tillige Falke-Jagten.

(a) Dette kunne blive en Materie for Lærde at undersøge, i det mindste paastaar S. Cornel. Agrippa, at den tredie Wlffes indbragte til Grækenland første denne Fuglefangst, men vilde den ikke at hans Son Telesmac skulde besatte sig dermed. Agrippa de Vanitate Scientiarum.

Jeg kan ikke undgaae her at anføre en Hændelse med Regner Lodbrog, siden jeg mig ikke erindrer at den ere anført af nogen vore egne Historiekrivere, maaskee den ere forekommet dem som en Digt, men da faaer man maaskee at udelukke en hæl Hoben, som Historien fremsætter. Nemlig hvorledes at Regner Lodbrog, da han Vinters- tid forlystede sig med Falke-Jagt, blev han i en liden Baad, i det han var beskæftiget med at fange Søefugle ved Søehysten, overfaldet af en Storm, og tvende Dage soer vild i Soen, omfider den tredie Dag Fast paa Land paa Engellands østre Kant, og formedelst hans Hæ- dighed i Falke-Jagt, taget i Kong Edmunds Tieneste. Efter nogen Tid, da en af Edmunds egne Falkonerere, misundelig over at Regner var mere drevne i denne Kunst end han selv, fører ham en Dag bort i Skoven, under Paaskud at vise ham sin Konst, og ved den Leilighed ombringer ham. Lodbrogs Hund, næsten udhungret, kommer til Hoffet, bliver givet Føde, gaaer bort igien, og dette nogle Gange; Om- sider følger en af Kongens Tienere ham, og foresfinder Lodbrogs dode Legeme. Morderen, som ikke kunde nyde Pardon, undviger til Danne- mark. Andre sige: at han til Straf blev sat i Lodbrogs Baad uden Seil og Proviant, bliver dog lykkelig og kommer til de Danske Strande. Baaden bliver kiendt og Morderen forhørt, da han beretter, at Lodbrog efter Kong Edmunds Befaling var ombragt; hvorpaa Regner Lodbrogs Søner seile til Engelland med et stærkt Mandskab, og bemestrede sig en stor Deel af Landet. Saaledes fortæller Poly- dorus Vergilius og Joh. Brompton denne Begivenhed med nogen Forandring.

Det er bekiendt, siden de Danstes Indfald i Engelland, hvor mange Egne bleve udlagde og indhegnede til Wildbaner, Forest, hvorover meget Land laae udyrket, og hvilke strenge Love for dem, som
under

understod sig at fælde eller fange de vilde Dyr, og gav siden Marsag til Baroners Revolte, som aspressede af Kong Henrich det bekiendte Charta de foresta.

Falke-Jagten blev i de senere Tider mere anseelig og ordentlig indrettet, saaledes at Konger og Prindsen selv gav sig for Falkonerere, og blev anseet som et Værestegn at bære Falke paa deres Haand.

Udi Memoires de l'Academ. Royale des Inscriptions Tom. IX, forekommer et Monument, som M. Lancelot henfører til Wilhelmi Conquestors Tider, som skal forestille, hvad der tildrog sig med Harald, Greve af Kent, en Søn af den mægtige Greve Godwin, af Dansk Affom, Kapin pag. 118, som havde Kong Knud den Stores Søster; og siden Ulf Spageleys Søster. Harald, hvis Søster var gift med Kong Edward Confessor, var i stor Anseelse, major Domus Regiæ, blev sendt til Normandien, for at forsikre Hertug Wilhelm om den Engelske Krone, som ham og tilfaldt, og fik Navn af Conquestor. Paa dette Monument forestilles Harald til Hest med en Falk paa Haanden, (Poings) med Jagthunde løbende foran; hvorved Lancelot anmerker, at det var Brug iblant Adelen paa de Tider, at gaae i Krigsdragt, naar det var Orlog, i Jagtdragt desuden, og at Adelen havde ingen anden Ovelse i Fredstider. Og i hvilken Anseelse Jagten, især Falke-Jagten, var paa de Tider, anføres af de gamle Love og Capituler, hvor der forbydes at give sit Sværd og sin Hog i Løsningspenge, hvilke begge Dele vare saa hellige, at ingen maatte skille sig derved, og den Straf for dem, som havde borttaget nogens Hog. At Adelen allene havde Ret at bære Høgen eller Falken paa Haanden, (Poings) som Lancelot stadfæster med adskillige Exempler, og hvilken Værdie Falken var paa de Tider og brugte til en Prydelse paa deres Signete og Baaben; paa samme Mindesmerke Folk, som drikke af Begere og forgylbte

Horn, ligeledes en Skif her fra Norden. Harald med hans Fader af Dansk nedstammede, som de fleste af deres Medfølgere.

Og ligesom ved andre Konster har man og været begierlig efter at vide, hvorfra denne Kunst først er frembragt, og om dens første Opfinder.

Petrus Crescentius, Bononiensis, som skal have skrevet de re Accipitraria, beretter efter gamle forfarne Mænd: at den første Opfinder skal have været Kong Daucus, som af en himmelsk Indskydelse kiendte Høges og Falkes Natur at tømme dem og at afrette dem. Hvoefter mange andre lagde sig efter det samme. Aldrovandus, som anfører dette pag. 158, spørger selv hvem denne Daucus monne have været, og troer maaske have været en Dansk Konge, og synes unægtelig herved ingen anden kan forstaaes.

Hvad som forhen er anmerket af Herr Lancelot, bliver atter bestyrket udi en A-handling af Herr Levesque de la Ravalier, om et Bas-reliefs af Elfenbeen, og derpaa forefandt en Jagt, som Konstneren derpaa havde udgravet, hvilket han undersøgte, mere for at udlæde de ældre Tiders Sæder og Skikke, end i at betragte Arbeidet i og for sig selv. Troer, at det maaske henføres til det 14de Aarhundrede, og erindrer, hvormeget den Francke Adels og selve Kongerne vare hengivne til Falke Jagt, og at denne Forlystelse kom paa det høieste i Kong Philippi Audax Tider. Tilforn afgav Kongerne sig selv med at være overst Falkonerer, og af den Aarsag bar en Fugl (Falk) paa Haanden. Philippus Audax indsatte først overst Falkonerer med sine underhavende Betientere. Videre siger Auctor: at samme Konge sendte endog til Danmark mange af sine Betientere, (Falkonerere) for at lære Konsten at omgaaes og opdræde, samt til at afrette Falke til Jagt. I det mindste kan man formode det af en Skribents Efterretning, som rimelig levede

levede i denne Konges Tid; hvilket Manuscript endnu er til og findes i det Kongelige Franſke Bibliothek, under Titel af L'art de la Faconnerie. I Begyndelſſen udlader han ſig ſaaledes: Li rois Galiacinus venneit veoir le rois Danius, & li deist: je vig a toi veoir & oir se ce est voirs que J'ai oi dire que tu i es le plus ſaige que je vis onique, que tu fecis un art de quoi tu i es moult curieus: car tu fais paure un'oifel à autre; pour la quelle choſe je veuil eſtre tes disciples. Danius lui deist, il me plect bien que tu ſois mes disciples. (a)

Herr Leveſqve ſiger: at under Kong Danius Naavn, ſom lærer Kong Galiacinus Naaden at afrette Rofsugle til Jagt, da de bedſte af det Slags virkeligten komne fra dette Sted i Norden, er det let af diſſe ſordårvede Latinſke Navne at igien kiende Kongen af Frankrige og Kongen af Dannemark, og ikke for driſtigt at ſlutte, paa den Tid Auctor ſrey, at den forſte af diſſe Konger har ſendt til den ſidſte, i Henſigt mere ſuldkommen at forbedre Falkonerkonſten i Frankrig.

I Henſeende til den forſte Grand Fauconier ſom Auctor ſiger, at Philippus Audax indſatte, da anfører J. Tillot, *Sieur de la Buffiere*, i hans Recueil des Rois de France, leur couronne & maison, at under Carl VI. forekommer den forſte Grand Fauconier. Naar man vil antage Auctors ſidſte Beregning for vigtig, ſom dog allene ere grundet paa rimelige Formodninger, kunne man ſpørge, under hvilken Danſk Konge dette har tildraget ſig. Men da dette vilde blive et forgieves Arbeide, ſaalænge man ikke ere forviſſet om Sagens Rigtighed i alle ſine Omſtændigheder, da det ſynes allene at bevife, at Auctor og flere med ham, har antaget det ſom en afgjort Sag, at Falke Jagten fornemmelig har været øvet paa den bedſte Maade i Dannemark, og eſter det Foregaaende derfra havt ſit Udſpring og udbragt til andre Lænder.

3

(a) Histoire de l'Acad. des Inscriptions & belles lettres, Tom. IX.

I Philippi Nudax Tider finder man ikke nogen synderlig Forening imellem Frankerig og Danmark, men vel i Kong Waldemars den førstes, og hans Søn Kong Knud den Helliges Tid. Kong Waldemar havde begivet sig til Reiseren af Ners, raade Biskop Absolon ham, da han merkede Uraad paa Færde, det han paa den forestaaende Eystjagt skulde begive sig ind i det nærliggende Frankerige. Kong Philippus Augustus søgte Danmarks Hielp for at uddrive Kong Richard af Engelland, og i den Hensigt giftede Kong Waldemars Datter Kong Knuds Søster, som faldt ilde ud. Falke-Jagten var paa de Tider i fuld Brug, troligt baade for og efter, at endog de Geistlige befattede sig dermed. Kong Jacob V. i Scotland forekaster de Catholiske Geistlige: hvorfor gav mine Formænd saa meget Gods og Renter til Kirken, var det for at underholde Hunde og berngtede Munke for uduelige Præster? Kongen af Engelland brænder, og Kongen af Danmark hugger Hovedet af Eder, og jeg skal gienemistikke Eder. Melvills Memoirs. Havde Kong Jacob VI. været mindre hengiven til Hunde og Høge-Jagt, og mere passet Regieringen, maaskee han havde forekommet den Ulykke, han geraadede udi. Buchanan Hist. Scot.

Den tilførn ommeldte Torkild synes at have levet ved disse Tider, da han siges med Lebern Snare, Biskop Absolons Broder, at være sendt til Island (Kiempeviserne). Morten Pedersen, at Lob. Snare var en merkellig Mand, og brugt i mange Vreender til Island og andensteds; han var et Stund Gissel i Norge, hvor han af Normanden blev begavet med adskillig kostelig Skient, især mange skionne Buer og Pile og hvis andet som dertil horte, troligt tilligemed Falke.

Biskop Absolon havde adskillige Islændere i sin Dieneste, som Kongen og yndede, for at høre gamle Historier og Kiempeviser.

Bry

Brynulfus Srenonius ubi hans Conjectancis in Saxonem skal have bevist, at Lepern Snare og Biskop Absolon vare af Islandsk Herkomst. Formodentlig de Islandske Falke paa de Tider bragt til Danmark, baade at bruge til Jagt og til at skienke til andre Hoffer. Snarere kunde forommeldte maaskee henfores til Kong Woldemar Christophersens Tid, som regierede fra 1340 til 1375. Ingen Konge har gjort saa mange og saa vidtloftige Reiser.

Kong Johannes i Frankerig sogte hans Venskab, og allerede bragt i Forslag om et dobbelt Egteffab mellem deres Born, som dog ikke gif for sig. Kong Woldemar holdte adskillige Jælændere i sin Tieneste, var selv en stor Elsker af Jagten, udsendte Falke til fremmede Hoffer. (Grams Forbedring til denne Konges Historie). Gurre og Wordingborg vidner om hans Hengivenhed til denne Forlystelse. Han skal have været saa indtagen af det første Sted, og have sagt: at om Gud vilde forunde ham dette Sted bestandig, vilde han ikke misunde ham sin Himmel. Og fortælles om ham ligesom om Kong Henrich IV. i Frankerig: at man horte ham efter sin Død at jage ved samme Sted. Men da Fremmede fordem ikke vidste at stille de Nordiske Nationer fra hinanden, og almindelig betegnede dem alle under Nordmænnen, ja ofte toge Norske for Danske, og undertiden tværtimod, saa kunde Kong Danius ligesaavel blive en Norsk som en Dansk Konge. Der er tilforn meldet noget om unge Kong Saagen, hvorledes han forlystede sig med Falke-Jagt, og at han sendte saadanne Fugle til Kongen af Castilien, ligesom hans Fader nogen Tid efter sendte endog til den Tunetanske Sultan Falke og andre Nordens Sager.

Samme Konge af Castilien begierede og hans Søster Christiana til Egte, enten for sig eller for en af sine Brødre. Hos Torfaeus kan eftersees hvorledes afgik. Men merkeligt, da samme Konge siden

tilbod en af sine Brødre og især anprisede sin Broder Philippus, at han var en god Krigsmand og duelig Ridder, at han gjerne vilde forlyste sig med Høge, Falke Jagt og Hunde, og tillige at Kong Zaagens Datter var bleven udstyret med saa meget Guld og Sold, med kostelige Foder og Graaverk og andre dyrebare Ting, deriblant upaatviotelig Norske Falke (a). Ja det synes, at Philippus blev rost af hans Falke Jagt, just fordi at Nordmanden gjorde meget af denne Forlystelse. En fremmed Auctor beretter: at der gik Sendebud til Kongen af Danmark og begierer hans Datter til Egte, og saaledes tager Kongen af Danmark for Kongen af Norge. Toræus pag. 281. Hist. Norveg.

Det Norske Hof var vist paa de Tider i stor Anseelse, og Etiquetten bragt til det høieste, og Regjeringens Forsamling saaledes, at baade Keiseren, det Franske, Spanske og Engelske Hof søgte de Norske Kongers Venkab. Prindsesse Christianæ Reise steede først til Engelland, siden til Normandien og derfra til Kongen af Frankerige, til hvem hendes Medfølgere havde Erinde ic.

Kongen af Frankerig (Ludvig den Hellige) indbød og Kong Zaagen Zaagensen til det Kyndstog, hendes Forehavende paa en ærefuld Maade. Eigesaa af Kong Philips af Frankerig Sendebud til Kong Erich Magnussen om Forbund imod Kong Edward af Engelland. Kong Magnus Erichsens Dronning var en Blanca,

11

(a) Denne Prindsesses David Psalter findes endnu paa det Kongelige Bibliothek som et rart Alderdomslevning, og formoder at det er det samme som tilforn har tilhørt den Kongelige Antiquarius Peder Syv; udi hvilken staer skrevet: *Dama Saltar ate Janttra Kristin Doter H. koni K. g. f. Frue Ingilior Ellin Doter, sem gefe Gud henne vel at niota Saltarans, ok halsu bæter æftar mane finds.*

en Datter af Grev Johann af Namur, hvis Fader en Greve af Slandern, en nær Forvandt til det Bourboniske Huus. Alt dette anfores alleneſte, for at viſe hvormeget Bekendſkab, der var forudim mellem det Danſke, Noſke og Franſke Hof, og tilſidſt vil allene erindre, at vore Nordmænd ſom nedſatte ſig i Normandien, og ſom tilſorn ſaa ofte havde foruroliget de Franſke Kyſter, kunne formodentlig ligesom Franckerne have indbragt og forbedret Falke Jagten i Frankrig ligesom og i Engelland. Men at beſtemme hvem egentlig den forommeldte Kong Danius har været, paatager jeg mig ikke, det maae være alt noſ at have beviſt, at denne Konſt fra de ældſte Tider af har været i Brug i de nordlige Lænder, men endog at Fremmede tildeels erkiende, enten at Falke Jagten er kommen fra Norden, eller i det mindſte at den bedſte Raade til denne Konſt derfra maatte hentes.

APPENDIX.

Sdet jeg pag. 66. (a) anfører den Person uden at nævne ham eller hans Relation, som taler om Falke Jagten i Begyndelsen af det Seculo, først blev indbragt ved en Engelsmand; synes mig det jeg ved denne giorte Leetighed gives Anledning at anføre noget om et par Relationer om det Danske Hof ved disse Tider, siden adskillige ikke tilfulde har været underrettet om deres Forfattere.

Den første paa Engell: An account of Denmark as it was in the year 1692. Auctor dertil, nemlig Molesworth, er vel bekiendt, men ikke alle Omstændigheder. Han var paa den Tid Envoye ved det Danske Hof, en Irælænder af Fodsel, som formedelst hans Frues Familie blev betroet dette Embede, endskiont ung af Aar. Som en Engelsmand har han seet alle andre Nationer over Skuldrene. Den Danske Regiering kunde ikke andet end være ham en Torn i Dinene, helst han foresandt Hoffet, som han meente indtaget af det Franske Væsen og i alt efterfulgte den Franske Regiering og Politique, formedelst hans uverdige og ubesindige Opsørsel geraadede i adskillige Uleiligheder, som ere for vel bekiendte, hvad Under da han har udoft sin Galde paa alt det som var Dansk. Imidlertid er det bemærkeligt, at dette Skrift saa ofte er blevet oplagt lige indtil de seneste Tider, ligesom man deraf kunde lære at kiende den Danske Stat; da derimod det lidet, som er skrevet derimod, næsten ikke mere er at bekomme, og forunderligt i saa lang Tid, ingen af vore egne har siden ladet noget komme for Lyset, indtil Baron Solberg udgav Danmarks Stat, 1729. Nylig forend han quittede

rede

rede Danmark, havde han en Tvistighed med Oberstalmester Sartzhausen, reiste altsaa forbitret fra Danmark i Aaret 1692, gik til Flandern, hvor Kong Wilhelm da opholdt sig ved Armeen. Ved samme Tid afgik Stiftammand Mogens Scheel som Envoye extraordinaire til Kong Wilhelm i Flandern, og siden til Engelland; formodentlig den første da allerede ikke givet det fordeedlagtigste Begreb om Danmark, og maaskee Scheel paa samme Tid vel har givet Efterretning om hans Opførsel i Danmark. Herr Mogens Scheel gik tilbage til Danmark Aaret efter 1693, og endnu paa Slutningen af samme Aar atter til Engelland. Han døde paa Hjemreisen i August 1694. Imedens Scheel var i London, udkom Molesworths Skrift om Danmark (1693) og strax efter bekendt ved det Danske Hof. Herr Scheel indgav strax en Memorial til Kong Wilhelm, betreffende Skriftet; adskillige sige det blev forbudet, men Bayle siger: uagtet man søgte at det maatte forbydes, blev det dog ikke supprimeret, og Auctor til Commonwealths-man, at Ao. 1694 vare allerede trede Editioner af dette Skrift udkomne. Man troede det da var bedre at giendrive det. Hverken Kong Wilhelm og endnu mindre Prinds Jørgen og hans Gemalinde Prindsesse Anna kunde være fornøiet med Molesworths Opførsel, eller hans Relation. Ao. 1694 udkom altsaa tvende Skrifter imod Molesworths Relation, det ene under Titel af The commonwealths-man unmasked. Dette betreffer ikke Danmark saa meget som det bestrider især Molesworths Principia i Henseende til Regieringen. Det andet Denmark Vindicated. Dette sidste tilskrives Magister Jøer Brink, som var først Feltpræst ved Danske Tropper i Irland, og siden Præst ved den Danske Kirke i London 1691, ved hvis Forsorg denne Kirke blev opbygget. Andre vil at Fouleresse, en Frankmand, Hoffunker og tillige Legations-Secretair ved det Engelske

Hof, i hvilken Qualite han just dette Aar 1694 var i London, men bygge De urigtige. Souleresse har allene af Engelsk oversat Skrifter paa Fransk, men tillige gjort Anmerkninger derunder. Vigesaa tillegges samme Souleresse l'Etat present des differens entre le Roi de Danmark & le Duc de Holstein 1697, men ogsaa allene oversat det, som han tilkiendegiver paa Titelsbladet med de Ord: Traduit par l'Auteur des additions de la defense du Danmark.

At komme til den rette Auctor; da findes derom Esterretning ubi Wilhelm Kings Vita, som er tilføjet hans efterladte Skrifter, som udkom til London 1733, under Titel: Remains &c. Denne Wilhelm King var Doctor Juris, havde et opvagt Hoved, skrev i adskillige Materier, tillige en temmelig god Poet. Da nu Molesworths Skrift saa høilig mishagede det Engelske og Danske Hof, blev King formaaret at igiendrive det, og baade af Magister Jørg Brink og Herr Niogens Scheel meddeelt de fornødne Materialier, hvorefter Denmark Vindicated udkom Aaret 1694. King blev desformibest samme Tid i Januari Secretair hos Prindsesse Anna. Aarsagen til Molesworths første Misfornoielse skal have været, da han fornam hvilke vigtige Tjenester de Danske Tropper gjorde i Irland, og hans Erinde til Danmark var fornemmelig at forskaffe og afhande den Sag om disse Tropper, tilagnede sig altsaa at have været den som havde befordret denne Assistance, troede det skulde befordre hans Lykke, da han dog gjorde saa mange Modsigelser og Ophævelser mod Tractaten; at det var egentlig Grev Reventlau, Ehrenstjold og Jessen, som forekom alle hans Modsigelser, og banede Veien, derfor Molesworth saa ilde finder imod disse Ministre. Man troer og, at det kom ham først i Sinde, efter han var kommet til Engelland, at udgive sin Relation. At komme til King igien, skal dette hans Forsvarsskrift have den Lykke at behage meget

meget Prinds Jørgen, og da det kom til Danmark, lod Kong Christian V. det oversætte paa Fransk, og selv giennemlæse det, ligesom Afskrifterne bleve trykte, hvoraf strax tvende Editioner fremkom, den ene i Holland, den anden i Tydskland. At det Kiøbenhavnke Universitet skrev King et Taksigelsesbrev til under Universitetsens Segl. King siger ellers, at i Henseende til *Facta*, bliver han ikke ansvarlig, troer dog de ikke kan imodsiges. Souleresse maade da maasske paa den Tid været i Danmark, men samme Aar reiste til Engelland. I den Franske Oversættelse bliver ikke alle Capitlerne geleidet med Anhang, men skede først ved den anden Edition. Heraf erfarer man hvad Haand, baade Magister Iver Brink som og Souleresse har havt i Forsvarsskrifter. Et mere Bestyrkelse paa dette, finder man og, at Auctor til Forsvarsskriftet taler standig som en Engelsmand. Man finder ikke at Moleworth enten har inrodsagt eller befriet sig fra de gjorte Befoldninger, eller siden forandret noget i Skriftet, maasske ikke fandt det raadeligt. Bayle siger: at hans Relation ikke heller behagede de Engellske Hofmænd, og at man troer han ikke derved vil giøre sin Lykke. Moleworth skal desuden have oversat af Latin paa Engelsk: *An account of the ancient free state of France and most other Parts of Europe before the loss of their liberties*, først skrevet af den berømte Jurist Frans Hofman, under Titel: *Franco-Gallia vel de Regni Galliae statu*. Og da dette Skrift sigter fornemmelig til at vise, at den Franske Krone ikke er arvelig, men Kongerne udvalgte forðum af Adelen og de Fornemmeste eller af Standerne, og saaledes de andre Europaiske Riger, sees man han har været for Revolutionen i Engelland 1690, og paa Kong Wilhelms Partie.

Hvorledes det siden gif Moleworth, er mig ikke tilfulde bekendt. 1698 vare tvende af hans Sonner med deres Hofmester i Holland.

Vid.

Vid. Bayle pag. 331. Tom. IV. 1713 efter Tindals Beretning (a), har Molesworth (siden Biscount Molesworth) bekiendt af hans Fortale til the State of Denmark, da værende Geheimeraad i Irland og et Lem af Parlamentet, formedelst Misbrug af et af Skriftens Sprog, bleven removeret fra det Geheime Conseil. Han kaldes her William Molesworth ib. pag. 524, i Henseende til den Occasionel-Bill, da allerede Lord. No. 1717. No. 1718. ib. pag. 557, da man tænkte at oprette en Court Martial, da Msr. Zuechenson og Msr. Sarley vare derimod. Den sidste beraabte sig paa Lord Molesworths Bog Account of Denmark, for at vise den Fare af en staaende Krigsmagt regieret ved en Krigslov. Hvorpaa Lord Molesworth svarede: at dette ikke var Parallel-Casus i Henseende til Engellands nærværende Tilstand, og meget forskiellig fra Tingens Befæhning i Danmark, og altsaa var imod de andre, og da paa det Kongelige Partie.

Ib. pag. 610. tog Lord Molesworth Partie atter imod Hoffet i Henseende til Irlands Independence paa en vis Maade.

Den Opposition og dristige Tale, som Molesworth holdt No. 1721 i Parlamentet, betreffende den Assistance, man da vilde vise Sverrig mod Rusland, er vist meget bemerkelig, hvor han ikke sparer sin egen Konge, og er værd at eftersees. Vid. Europ. Fama Tom. XXI. pag. 712. Naar hans egen Konge maatte fordoie saadant, saa faaer andre at see giennem Fingre med ham.

Alf alle hans haarde Talemaader imod Danmark, er nok den bitterste den Signelse han et Steds med Republikven St. Martino og Venedig gjør, og applicerer paa Danmark og Frankrig. Den Venetianske Stat er vel bekiendt, den første nemlig St. Martino liden, hvo som vil vide noget derom kan finde det i Addison's Remarks

on

(a) Continuation of Rapins History of England.

on several Parts of Italy. Overalt maae man ikke undres over, at en Republikaner intet got Die har til de monarchiske Regieringer; Konge-Navnet er ham modbydeligt.

Werensfels in Dissert. de Logomachiis Erudit. beretter, at i Cromwells Tid Konge-Navnet saa forhadt, at isteden for i Fader vor, tilkomme os dit Rige, man sagde: tilkomme os din Republique. Med alt dette saa er og bliver Molesworths Account, næsten som et Skamskrift; mig ei heller vitterligt, om han nogen Tid har sat sit Navn derfor, og fiendeligt af hver Side, at det er skrevet af Had og af en ildefindet Person, som i det mindste med det meste lader Danmark have Uret ic.

No. 170L. udkom Memoires de Dannemark conten. la vie & le Regne de defunt *Christierne V.* Roy de Danmark, traduit de l'Anglois. Originalen har jeg ikke seet. Det skal være først udgaet til London 1700, under Titel: Memoire of Denmark, by J. C. Hvem Auctor har været, er mig ikke bekiendt.

Bed disse Tider var Jaques Cresset Engelsk Minister ved den Travendalske Fred i den Affaire mellem Kong Friderich IV. og Hertugen af Holsteen, og meget befordrede det da giorte Forlig, men synes at have været mere paa Hertugens Partie end paa Kongens, som intet Under var, siden Engelland agerede i Faveur af Hertugen, og om rigtigt hvad Lambertus anmerker: at Kong Wilhelm desuden var noget opbragt mod Kong Friderich, formedelst Hoistsamme havde ladet nogle Ord falde, som Kong Wilhelm var misfornøiet med. Om denne J. Cresset er Auctor til disse Memoires, saa maae de være skrevne nogen Tid **B. Tiørste V. S. Skrifter II. B.** & forend

førend denne sidste Affaire. Det synes af Navnet han var en Frantsmand; hans Frue var en Francoise og besleget til Hertuginde af Slesse, hvor han siden var Engelsk Minister, og maaskee tilforn. Men da dette er en Gissning af mig, tør jeg ikke forsikre det; efter Auctors eget Sigende pag. 95, skal han No. 1675 været i disse Egne, og hørt at Hamborg været indbegreben i Alliance med Sverrig og Hertugen af Slesse. Disse Memoires ere skrevne meget upartiske, og med Grund befriet Danmark fra mange vrang Beskyldninger. Auctor især vel beløben i Tvistighederne med det Kongelige og fyrstelige Huus, især udtosker den Rendsborgske Transaction No. 1675. paa bedste Maade, og igien driver Molesworth. vid. 93. Siger siden i Fortalen: det han ikke finder bedre Leilighed til at retfærdiggjøre en brav og generøs Prindses Christian V. Hukommelse imod en Persons (Molesworths) Casuumie, hvilken almindelig holdes for at have havt ikkun en ganske maadelig og ufuldkommen Kundskab om de Nordiske Affaires; forstod ikke Sproget, eller kiendte disse Rigers sande Tilstand; fremstiller meget blot efter andres Beretning; foruden dette har hans stette Opførsel, som tilvændte ham Prindsens Misnoielse, hvis Liv og Regiering jeg beskriver, givet Anledning til at troe, at Hevn og Ondskab har den fornemste Deel i hans Beretninger, af hvilke, at sige Sandhed, har mere Gift og Galde end en uinteresseret Historie bør have.

Noget mere tilforladeligt kan jeg give nogen Efterretning om Auctor til det Skrift, hvortil denne Digression har givet Anledning, nemlig det under Titel: Relation en forme de Journal d'un Voyage fait en Danemarck à la Suite de Monsieur l'Envoye d'Angleterre. Den første Edition maatte jeg overlade til en Ven; foran stod et Avertissement, som jeg nu ikke erindrer mig, den senere, som jeg har, er trykt til Rotterdam

terdam 1707. Det heder paa Titelsbladet 2de Edition revue & corrigée. Den Engelske Oversættelse er og trykt til London 1707. Et Skrift, som gior sin Auctor Vere, og som saa ofte citeres af vore Lærde. Pontoppidan, som meget ofte beraaber sig paa denne Auctor, og adskillige andre nævner ham stændig Mons. Vernon. Busching ligesaa, sætter dog derhos: Oder vielmehr des Herrn von Lanhontan. Da denne sidstes Relation er noget ganske andet.

Den rette Auctors Navn er *Jacque Philippe de la Combe de Vrigni*, som Bayle kalder un gentilhomme Refugie. At han har været blant de sidste, kiender man af adskillige Steder af hans Relation. *des Maszeaux* siger: han var Secretair hos Mons. Vernon, paa den Tid Envoye fra Engelland ved det Danske Hof, hvilket Navn dog ikke giver sig selv. Han er allerede bekiendt af et andet Skrift, kaldet Apologie du Parlement d'Angleterre sur l'Exclusion du Roy *Jacques II* No. 1692, og formoder det er en og samme Auctor i Henseende til Lærdom og Skrivemaade.

Han var med den unge Vernon, som da ikke var i nogen Emploi, en Søn af Stats-Secretairen No. 1700 i Holland, og fulgte med ham til Engelland.

Evende Aar efter, da den Engelske Resident *Zugo Cregg* var ved Døden afgaaet i Kiøbenhavn, som havde den 20de Januarij 1701 til Odense sluttet Alliance-Tractat mellem Engelland, Holland og Danmark, om de Danske Auxiliair-Tropper; blev den unge Vernon, da ei mere end 22 Aar, udnævnt som Envoye Extraordinaire ved det Danske Hof, som i disse unge Aar besad megen Kundskab og en

moden Klogskab. Om Origni har geleidet hannem forud paa sine Reiser vides ikke til viss; men er en Formodning. Paa Titelbladet staaer allene, i Folge med den Engellske Envoye, og strax i det fœrste Brev: Den Reise, som jeg har gjort med Mons. l'Envoye Vernon, som har beviist mig den Ere at tage mig med sig. I den Engellske Oversættelse staaer: at han havde det næste Sted efter den Engellske Envoye. Origni var ei heller mere end 6 à 7 Maaneder i Danmark, og siden gik til Engelland igien, og veed ikke om han siden kom tilbage, da Vernon blev 2 à 3 Aar i Danmark (a); hvad som mere bestyrker dette, at da Vernon ankom til Kiøbenhavn, foresandt han Wilhelm Cregg, som var beslagtet til den foranmeldte Hugo Cregg, og været nogle Aar i hans Tjeneste, antog Vernon ham ligeledes, og forblev hos Vernon omtrent 2½ Aar, men blev afskediget formedelst hans upaalidelige Opførsel.

Den samme Wilhelm Cregg blev siden impliceret i den Affaire med Harley 1707, formedelst en hemmelig Brevvevling med Skankerig, og formedelst dette Forræderie maatte sætte Livet til. Den samme opfatte og en Efterretning om det Danske Hof efter Harleys Begiering, som dermed fandt sig foretoiet.

Den Engellske Oversætter af Origni Relation siger: at efter han tvende Aar efterat have frevet dem, uden at tænke den skulde komme for Lyset, og ladet nogle af sine Venner giennemlæse den, som fandt den værdig at publiceres, overlod han det til dem selv; efter den var trykt, fandt

(a) 1704 kom Vernon tilbage fra Engelland til Kiøbenhavn med Ordre fra Dronning Anna, at aflegge Taksigelse for de Danske Troppers udviste Tapperhed i det vigtige Sletslag samme Aar ved Høchsted.

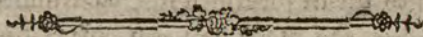
fandt Auctor meget som han siden udstrog, andet som han corrigerede, og lagde adskilligt til, og i den Stand kom det i Oversætterens Hænder til at blive oversat i Engelsk. Til Slutning erindrer han, at mange store Mænd levede, da Auctor skrev disse Breve, men siden ved Døden afgaaet, men vil ikke forandre noget uden med hans Tilladelse, som nu ikke kan skee, siden han da var i fremmede Lænder, og ikke bestandig paa et Sted, saa Brevværling desangaaende vilde blive uvis. Mere veed jeg ikke om denne Auctor.

I uschuldige Nachrichten No. 1716 pag. 437. anføres et Skrift: *Traité de l'Etat primitif d'Episcopat* pr. *David Clarkson*, Rotterdam 1716. Og at dette er først skrevet paa Engelsk af en lærd Presbyterianer og trykt, men da det var næsten forkommet eller ikke at overkomme, skal en Capitain i et under et Engelsk Regiment *Mons. de la Combe de Vrigni* foranstaltet i sit Testament, at det paa hans Bekostning skal oversættes paa Fransk og trykkes; Navnet er det samme og som en Refugie, synes det at forbemeldte Bog stemmede med hans Principia. Er det saaledes, saa maae han ved disse Tider være ved Døden afgaaet.

Merkeligt, at *Vrigni* ikke engang nævner *Molesworth* noget Sted, uden allene et par Steder sigter til ham især pag. 235-36, hvor han taler saa moderat og tillige saa grundig, som man kunde forvente af en Refugie, og som da levede under en meget indskrænket Regiering. Entholder sig fra at give den Danske Nations Character. Om han just ikke approberer den monarchiske Regiering, saa roser han dog meget de Danske Love, og som en lofkyndig Mand ligner dem med andre. Overalt skriver han med stor Skionsomhed og Moderation, har taget

alting selv i Diesyn, informeret sig grundig om mangt og meget, fortæller og fremsætter adskilligt som mange af Landets egne neppe vidste og som man andensteds forgieves skulde søge efter. Denne Relation fortæner at sættes ved Siden af Iter Danicum Ogeri, som Solberg siger ikke kan opveies med Guld; men den første er langt mere omstændelig. Med alt dette, naar Molesworths Skrift saa ofte opslægt, endog tilføjet Histoire de Danmark pr. des Roches, saa kommer la Defense de Danmark og Origni Relation næsten i Forglemmelse. Mange vil vel støde sig over dette Tillæg, som uvedkommende Hovedmaterien, men da saa mange af vore Lærde har ikke bekymret sig om disse Vuctores, som dog fortiente at erindres, har jeg berient mig af denne Leilighed derom at give den Efterretning jeg formaaede, som andre bedre forsynede med Skrifter kan forbedre, siden det dog løber ind i vor Historia literaria.

Nogle
Tillæg og Forandringer
 i den opsendte
Piece om Falke = Jagten.

No. 1.

Svore ældste Norske og Islandste Skrifter, saavidt jeg erindrer mig, forekomme ikke det Navn Falk, men Hawk, Hog, ligesom Zabic, Zabich hos de Tydske, og er vel et og samme Ord i det mindste af Oprindelse, og er et generist Ord. Hertil maatte tilføies følgende, nemlig: de græske *Φαλκων* og Latinist Falco ere fra Middelalderen, saaledes at de franske Latiner ikke engang vil betiene sig deraf, som *Bembus* og flere.

No. 2.

Vale har været et eget Slags af Høge, formodentlig som man siden har betegnet med det Ord Falk, og maaskee ikke urimeligt, at det sidste herstammer af det første, da V og F ofte omskiftes med hinanden. Herved maatte tilføies følgende: som saa meger mere kunde bestyrkes ved det at i Latinen bruges paa sine Steder *Valco* isteden for *Falco*. Vid. *Spelman in glossario archaiologico*. Hvorved de paafundne Derivationer til *Falco* vilde bortfalde.

No. 3.

Julius Firmus er den første, som har skrevet noaet omstandelig om denne Konst. Herved maatte sættes et Signum (a), og i en Note neden under Dexten disse Ord: Dette kunde blive en Materie for Lærde at undersøge, om det sig og saaledes forholder. Da endog **Blondus** paaستاaer i sine *Decades*, at denne Konst var ikke bekiendt førend **friderici Barbarossa** Tider. Men andre synes at finde denne Jagt allerede i **Ulyses** Tider, da han kom tilbage fra **Troyæ** Beleyring, at have a'rettet Rovfugle til saadan Fangst. Mere kiendelig, synes **Plinius** at betegne denne Falke = Jagt, og gjør etiaa Forskiel paa Rovfuglene og deres Maade at fange andre Fugle, da nogle tage dem i fri Luft, som er Falkens Maade, og bliver det vel denne Falke = Jagt han for.

forstaaer ved de Ord: in Thraciæ parte super Amphipolim homines atque accipitres societate quadam aucupantur. Hi ex sylvis & harum inanis excitant aves, illi supervolantes deprimunt. Rursus captas aucupes dividunt cum his. Hist. Natur. Lib. X. cap. 8.

No. 4.

Hvor der tales om Kong Haagens Datter Prindsesse Christine, maatte de Ord: "en fremmed Auctor beretter, at der aif Sendebud til "Kongen af Danmark og begierte hans Datter til Egte, og saaledes "tager Kongen af Danmark for Kongen af Norge. Toræus pag. 281." udflyttes og isteden sættes følgende: til et nærmere Beviis, hvorledes Fremmede paa de Tider ikke vidste at gjøre Forskiel paa Norge og Danmark, og tog det ene for det andet, kan eftersees hos Mari-na, som ellers passerer for en af de paalideligste og skionsomste Histories skrivere, naar han beretter, at Kong Alphonsus sendte en hoitidelig Ambassade til Kongen af Danmark, for at begiere hans Datter Christine til Egte. Og da hun kort efter at være bleven gift med Kongens Broder, døde af Sorg, baade fordi hun ikke elskede ham, og gjorde et mindre Partie end hun var bestemt til, kom Prinds Henrich af England som hendes Fætter for at erkynndig sig om denne Handel. Da jeg dog ikke kan finde nogen Skraatkab dem imellem, og hun desuden var en norsk Prindsesse og en Datter af Kong Haagen.

No. 5.

I Tillæget om Molesworth maatte hans Fornavn tilføies, nemlig Henrich.

No. 6.

Om Memoires de Danmark, conten. la vie & regne du defunt Christierne V. 1700. hvor jeg formoder, at Jacques Cresset at være Auctor maatte ved de Ord: "Skal han No. 1675 været i disse Riger, "og hørt at Hamburg været inbegreben i Alliancen med Sverrig og "Hertugen af Holsteen" sættes et Signum (a), og i en Note neden under Terten sættes følgende: Da jeg siden troer, at i den engelske Original staaer Auctors Navn med disse Initial-Bogstaver: J. C. M. D. og tillige Membre de la Societé Royale & du College des Mediciens, og altsaa de tvende sidste Bogstaver betyder Doctor Medicinæ, bortfalder den ovenstaaende Formodning.